

ПРИБУТКОВІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ

Власенко Т.Ю., Стародубцева О.С.

Харківський державний автомобільно-дорожній коледж,
Лозівська філія

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2018-12-64-61>

У статті головну увагу приділено оцінці управління процесом формування прибутковості на підприємстві. Досліджено теоретичні аспекти поняття прибуток, основні наукові підходи до визначення даної категорії. Був розглянутий процес управління прибутком підприємства, мета цієї діяльності, основні підходи до процесу управління прибутком підприємства. Досліджені основні методи управління прибутком на підприємстві. Використання цієї методики оцінювання дасть змогу менеджерам досить оперативно виявити проблеми і недоліки в управлінні формуванням прибутку на підприємстві та своєчасно прийняти відповідні управлінські рішення щодо подальшої прибуткової діяльності суб'єкта господарювання.

Ключові слова: оцінка, управління, процес формування прибутку, підприємство, рентабельність, показники, діяльність.

Постановка проблеми. Однією із основних цілей підприємства будь якої форми господарювання та будь якого розміру є отримання прибутку, що, у свою чергу, свідчить про ефективність виробничої діяльності, позитивний стан продуктивності праці. Значимість прибутковості у діяльності підприємств і в цілому в розвитку економіки країни викликає великий інтерес. Адже прибутковість є основною умовою існування як ринкової економічної системи, так і окремих суб'єктів господарювання. Отже, процес управління прибутковістю – є одним з основних видів господарської діяльності на підприємстві, що забезпечує інтереси його власників, персоналу та держави. Відтак, питання прибутковості як узагальненого відображення позитивних результатів діяльності підприємства в абсолютному і відносному вимірі займають важливе місце у системі теоретичних досліджень фінансово-економічного спрямування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню процесу управління прибутком сучасного підприємства присвячено праці зарубіжних дослідників Д. Гелбрейта, Ф. Найта, О. Толмачова, О. Толпегіна, Р. Харрода та інших. Питанням прибутку та розв'язанню проблеми формування прибутковості сучасного підприємства присвячено й праці вітчизняних учених С.М. Баранцева, І.О. Бланка, М.І. Гладкої, О.Р. Кривичької, С.І. Лященко, С.Ф. Покропівного, В.В. Худой. Теоретичні аспекти управління прибутком діяльності підприємств знайшли відображення в наукових працях В.В. Алопія, В.І. Блонської, Я.Д. Качмарика, А.А. Мазаракі та інших науковців. Проте і на сьогодні в цьому напрямі дослідження залишається багато дискусійних питань. Опрацювання різного роду спеціальних за даною тематикою джерел засвідчило, що питання, пов'язані з вивченням теоретичних основ прибутковості підприємства, мають простір для подальшого розгортання досліджень, як в науковому так і організаційно-практичному аспектах. Саме це обумовило актуальність теми дослідження та визначило її мету.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на постійний науковий інтерес до проблем прибутковості підприємств, досі залишається дискусійним сутність поняття «прибутковість», потребує уточнення механізм забезпечення прибутковості вітчизняних підприємств.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є розкриття особливостей та вдосконалення управління процесом формування прибутковості на промисловому підприємстві.

Відповідно до поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- ознайомитись з теоретичними аспектами формування прибутку підприємств;
- визначити чинники, які впливають на управління процесом формування прибутковості підприємства;
- розробити структурно-логічну схему здійснення процесу управління прибутком суб'єкта господарювання;
- представити власне бачення трактування поняття «механізм управління прибутковістю».

Виклад основного матеріалу. Діяльність підприємства в сучасних умовах господарювання залежить від багатьох факторів. Такі фактори, як вимоги споживачів до якості продукції, що випускається, фінансова нестабільність відображаються на діяльності підприємства. Саме тому, підприємство повинно швидко і ефективно реагувати на зміну ринкової ситуації і вживати необхідні, оптимальні рішення в галузі планування та управління власним прибутком. Прибуток – найпростіша і одночасно найбільш складна категорія ринкової економіки. Він є основою і головною рушійною силою економіки ринкового типу, основним мотивом діяльності підприємств в цій економіці [1, с. 189-192].

Прибуток є найважливішою економічною категорією а його отримання є однією із головних задач підприємства. Прибуток, підприємство одержує тільки в тому випадку, якщо виробляє продукцію або послуги, які задовольняють потреби покупців. З цього випливає, що прибуток показує результат його господарської діяльності, тому що успіх і будь-якого суб'єкта господарювання залежить від того, наскільки ефективно управляють прибутком. Прибуток як вартісний показник вимірюється в грошовій формі, оскільки практика узагальненого вартісного обліку основних показників господарської діяльності підприємства – вкладеного капіталу, отриманого доходу, понесених затрат тощо регулюється діючим порядком податкових актів [2, с. 27-31].

Мета управління прибутковістю підприємства зумовлює необхідність пошуку шляхів найбільш

ефективного його формування та оптимального розподілу, що спрямовані на забезпечення сталого розвитку підприємства, підвищення ефективності поточної діяльності та діяльності в перспективі, а також зростання ринкової вартості бізнесу.

Таким чином, виражений через різницю сукупного доходу та сукупних витрат із урахуванням оподаткування, прибуток як чистий дохід від підприємницької діяльності є винагородою за здійснення підприємницької діяльності із урахуванням її ризикованості. Прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, вдосконалення його матеріально-технічної бази та продукції, забезпечення всіх форм інвестування.

Водночас це – об'єкт оподаткування, джерело сплати податків, а відтак – джерело розв'язання соціально-економічних цілей держави. Згідно з дослідженнями багатьох економістів, управління прибутком визначається як процес прийняття відповідних управлінських рішень, які не приймають до уваги, що до процесу управління прибутком необхідно підходити як до системи. Управління прибутком з точки зору системного підходу – складна багаторівнева система. Вона включає такі підсистеми: планування прибутку, аналіз прибутку, прогнозування прибутку, контролю за фактичними даними.

Кожна з цих підсистем має свої конкретні цілі і завдання. Також, кожна з цих підсистем знаходиться під впливом інших. Наприклад, обсяги прибутку, сформованого на першому етапі, визначають напрями його розподілу.

Від величини прибутку залежить кількість завдань економічного, соціального та технічного плану, які може вирішити підприємство, розподіливши кошти за певними напрямками використання. Також, ефективність використання впливає на майбутні можливості по збільшенню прибутку на етапі його формування. Системний підхід до управління прибутком передбачає вивчення способів організації підсистем в єдине ціле і вплив процесів функціонування системи в цілому на окремі її ланки.

Головною метою управління прибутком є забезпечення максимізації добробуту власників підприємства в поточному і перспективному періоді. Ця головна мета повинна забезпечувати поєднання інтересів власників з інтересами держави і персоналу підприємства.

Головною метою управління прибутком є визначення шляхів найбільш ефективного його формування та оптимального розподілу, що спрямовані на забезпечення розвитку діяльності підприємства та зростання його ринкової вартості. Метою управління прибутком є забезпечення збільшення добробуту власників підприємств на цей момент і у перспективі. Ця мета повинна забезпечувати одночасно гармонізацію інтересів власників з інтересами держави і персоналу підприємства [6, с. 112].

Виходячи з головної мети, система управління прибутком дає змогу вирішувати такі завдання:

- забезпечення максимізації розміру прибутку, що формується відповідно до ресурсного потенціалу підприємства;
- забезпечення оптимальної пропорційності між рівнем прибутку і допустимим рівнем ризику;
- забезпечення високої якості прибутку, що формується;
- забезпечення виплат необхідного рівня доходу на інвестований капітал власникам підприємства;

- забезпечення формування відповідного обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку відповідно до завдань розвитку підприємства на майбутній період;

- забезпечення постійного зростання ринкової вартості підприємства;

- забезпечення ефективності програм участі персоналу щодо прибутку.

Для забезпечення чіткої дії механізму управління прибутком підприємства необхідно проаналізувати чинники впливу на прибуток підприємства.

Прибуток формується під впливом великої кількості взаємозалежних чинників, що впливають на результати діяльності підприємства по-різному: одні – позитивно, інші – негативно. Серед зовнішніх чинників можна виділити такі: економічні умови господарювання, місткість ринку, платоспроможний попит споживачів, державне регулювання діяльності підприємств та інше. Особливе значення має рівень, динаміка і коливання платоспроможного попиту, тому що він визначає стабільність одержання прибутку.

Стратегічна орієнтація системи управління прибутком визначається в розрізі перспективних орієнтирів діяльності підприємства на основі аналізу, оцінки і прогнозування стану ринкового середовища, визначення рівня одержуваного прибутку і можливостей управління ним з метою його оптимізації. Розробка альтернативних варіантів вирішення тактичних і стратегічних завдань, а також можливість моделювання альтернативних варіантів в концепції інтегрованості управління прибутком із загальною системою управління підприємством є одним з основних елементів управління прибутком [5, с. 28-36].

Досягти збільшення рівня прибутковості можна шляхом збільшення рівня рентабельності продукції.

Основними методами збільшення рівня рентабельності продукції є:

- здійснення заходів із підвищення продуктивності праці;
- нарощування обсягів виробництва та реалізації продукції;
- зниження собівартості продукції шляхом зменшення витрат на її виробництво та реалізацію;
- максимальна віддача від вкладених у виробництво матеріальних, трудових та фінансових ресурсів;
- здійснення ефективної цінової політики з урахуванням попиту та пропозиції на ринку;
- забезпечення грамотного підходу до побудови договірних відносин із постачальниками та покупцями;
- ефективне використання раніше отриманого прибутку [3, с. 225-227].

Основна відповідальність за реалізацію цінової, договірної політики та ресурсної бази підприємства лежить на працівниках служби планування, обліку та аналізу.

Стосовно політики управління розподілом прибутку підприємства, то вона повинна відображати основні вимоги загальної стратегії розвитку підприємства, забезпечувати підвищення його ринкової ціни, формувати необхідні обсяги інвестиційних ресурсів, забезпечувати матеріальні інтереси власників і працівників. Система управління прибутком має бути органічно інтегрована із загальною системою управління підприєм-

ством, оскільки прийняття управлінських рішень у будь якій сфері діяльності підприємства прямо або опосередковано впливає на рівень прибутку, який у свою чергу є основним джерелом фінансування розвитку підприємства та зростання доходів його власників і працівників. Дії, що застосовуються в рамках механізму, носять характер управлінських рішень і підготовки інформації для прийняття управлінських рішень в області управління прибутком.

У рамках механізму управління прибутком здійснюються наступні дії:

- аналіз і моніторинг зовнішнього середовища;
- розробка стратегії підприємства;
- підготовка аналітичної інформації, на якій ґрунтується прийняття рішення по управлінню прибутком;
- прийняття рішення;
- аналіз і коректування рішення у випадку необхідності.

Отже, кінцевою метою діяльності будь-якого підприємства є отримання прибутку. Тому дуже важливо під час стратегічного планування прибутку врахувати всі чинники і аспекти подальшого розвитку для повного і обґрунтованого визначення величини прибутку і забезпечення певного рівня прибутку. Одночасно при плануванні прибутку є ряд особливостей, специфічних аспектів, які необхідно врахувати для фінансового забезпе-

чення постійного розвитку підприємства. В умовах нестабільної економіки важливим для будь-якого підприємства є формування найістотніших принципів і ефективної системи стратегічного планування та управління прибутком [7, с. 99-103].

Висновки і пропозиції. На підставі проведених досліджень можна зробити висновок, що прибуток підприємства повною мірою піддається управлінським діям, оснований на певних принципах і наукових підходах. Це ще раз підкреслює, що для управління прибутком підприємства як економічним об'єктом, який має велике значення для підприємства і покликаний виконувати стимулюючу функцію в його діяльності, необхідно застосувати дієві інструменти управління. Значна роль прибутку в розвитку підприємства та забезпеченні інтересів його власників і працівників визначають необхідність ефективного і безперервного управління ним. Управління прибутком являє собою процес розробки та прийняття ефективних управлінських рішень за всіма основними аспектами його формування та розподілу і використання на підприємстві з метою максимізації добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періодах. Досягнення достатнього рівня прибутковості підприємства є результатом розроблення та реалізації відповідної стратегії розвитку підприємства та вчасного її коригування відповідно до потреб підприємства та ринку.

Список літератури:

1. Спіфанова І.Ю. Прибутковість підприємства: сучасні підходи до визначення сутності / І.Ю. Спіфанова, В.С. Гуменюк // Економіка та суспільство. – 2016. – Вип. 3. – С. 189-192. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economyandsociety.in.ua>.
2. Зятюк Н.В. Теоретико-методологічні аспекти стратегії забезпечення прибутковості підприємства / Н.В. Зятюк // Культура народів Причорномор'я. – 2009. – № 154. – С. 27-31.
3. Коваль О.А. Рентабельність як показник економічної ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств / О.А. Коваль // Економіка. Управління. Інновації. – 2014. – № 1. – С. 225-227.
4. Спіфанова І.Ю. Фінансовий аналіз та звітність : практикум / І.Ю. Спіфанова, В.В. Джеджула. – Вінниця: ВНТУ, 2017. – 143 с.
5. Звір'яко Г.П. Методичні підходи щодо аналізу прибутковості господарської діяльності господарського суб'єкта господарювання / Г.П. Звір'яко // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». – 2011. – № 7. – С. 28-36.
6. Фінансовий аналіз : [навчальний посібник] / [за заг. ред. І.О. Школьник, І.М. Боярко, О.В. Дейнека та ін.]. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 368 с.
7. Спіфанова І.Ю. Формування стратегії розвитку підприємства в сучасних умовах / І.Ю. Спіфанова, М.Ю. Дзюбо // Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова. – 2017. – Т. 22. – Вип. 2(55). – С. 99-103.

Власенко Т.Ю., Стародубцева О.С.

Харьковский государственный автомобильно-дорожный колледж,
Лозовской филиал

ДОХОДНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ: СУЩНОСТЬ И ЭФФЕКТИВНОСТЬ УПРАВЛЕНИЯ

Аннотация

В статье основное внимание уделено оценке управления процессом формирования доходности на предприятии. Исследованы теоретические аспекты понятия прибыль, основные научные подходы к определению данной категории. Был рассмотрен процесс управления прибылью предприятия, цель этой деятельности, основные подходы к процессу управления прибылью предприятия. Исследованы основные методы управления прибылью на предприятии. Использование этой методики оценивания позволит менеджерам достаточно оперативно выявить проблемы и недостатки в управлении формированием прибыли на предприятии и своевременно принять соответствующие управленческие решения по дальнейшей прибыльной деятельности предприятия.

Ключевые слова: оценка, управление, процесс формирования прибыли, рентабельность, показатели, деятельность.

Vlasenko T.Yu., Starodubtseva O.S.

Kharkiv State Automobile and Highway College,
Lozova Branch

ATTRIBUTION OF ENTERPRISE: TIGHTNESS AND EFFECTIVENESS OF MANAGEMENT

Summary

The article focuses on the assessment of the management of the process of formation of profitability in the enterprise. The theoretical aspects of the concept of profit, the main scientific approaches to the definition of this category are investigated. The process of managing the profits of an enterprise, the purpose of this activity, the main approaches to the process of managing profits of an enterprise were reviewed. The main methods of profit management in the enterprise are investigated. The use of this assessment methodology will allow managers to quickly identify problems and shortcomings in managing the formation of profits in the enterprise and make appropriate management decisions on the future profitable activity of the enterprise in a timely manner.

Keywords: assessment, management, profit formation process, profitability, indicators, activity.